

jubileá

Životopisný náčrt k 150. výročiu úmrtia Pavla Jozefa Šafárika (1795 – 1861)

Peter Podolan

Zrod génia

Kobeliarovo (okres Rožňava) sa stalo kolískou Pavla Jozefa Šafárika 13. mája 1795. Pavol Šafárik, jeho otec, v tom čase pôsobil ako evanjelický farár, predtým bol učiteľom. Od matky Kataríny Káresovej možno stopovať aj príslušnosť k uhorskému zemanstvu – na tejto skutočnosti si však Šafárik nikdy nezakladal. Neskôr sám vyvrátil koketovanie s tézou, že by pochádzal z tzv. pastorskej dynastie, pretože bol hrdý, že jeho starý otec bol kováč.

Rodinná tradícia zrejme kvôli náboženstvu predpokladala príchod rodu v rámci pobielohorskej emigrácie z českých krajín. V regióne sa priezvisko Šafárik vyskytovalo minimálne v 17. storočí, čo rodinnú tradíciu nevyvracia. Najdôležitejšie v tomto ohľade je, že sám Šafárik sa do konca života pokladal za Slováka (a to aj vtedy, keď už zabudol rodné nárečie) a to napriek tomu, že svoje meno používal v rôznych verziách (Šafárik, Schaffarik, Šafáry či Šafařík). Súdobé problémy a ich riešenia vnímal zo slovenského uhlu pohľadu.

Školárenie a prvé plody práce

Šantením v prírode vraj „malý divoch“ strávil prvých šesť rokov svojho života. Intelektuálne zázemie rodiny už čoskoro zohralo pozitívnu úlohu. Malému Šafárikovi stačilo údajne iba ukázať abecedu a chlapec sa sám naučil čítať. Otec sa stal i jeho prvým učiteľom.

Neskôr rodičia mladého Šafárika poslali na štúdium do Rožnavy, kde navštevoval nižšie stupne gymnázia a okrem latinčiny sa tu naučil aj základy nemčiny a maďarčiny. Gymnaziálne vyššie ročníky potom absolvoval v Dobšinej, kde sa ďalej zdokonalil v nemčine. Ak spomenieme ešte znalosť češtiny, tradičného spisovného jazyka slovenských evanjelikov, Šafárik bol slušne jazykovo vybavený, ale ovládanie takéhoto jazykového súboru bolo v tejto dobe v určitých vrstvách spoločnosti bežné.

Na vrchole systému uhorského evanjelického školstva stálo lýceum. Šafárik navštevoval školu v Kežmarku v rokoch 1810 – 1814. Ústav v tomto mestečku, kde sa stretávali rôzne etniká, vtedy zažíval jeden zo svojich vrcholov a Kežmarok vďaka tomu niesol čestný epiteton „malá Jena“. Multinacionálny kvas a prvé dotyky s národným šovinizmom pomohli Šafárikovi zadefinovať vlastnú národnú identitu. V tomto ohľade ho pozitívne po ideologickej stránke ovplyvnili aj spisy Josefa Jungmanna. S pomocou zaniateného profesora Jána Genersicha sa Šafárik začal venovať štúdiu antickej literatúry. K dobre zvládnutej latinčine pridal aj znalosť gréčtiny a hebrejčiny. V rokoch 1812 – 1815 si popri štúdiu privyrábal ako vychovávateľ v rodine Goldbergerovcov. Hoci inklinoval ku klasickej vzdelanosti, čoskoro začal zbierať slovenskú ľudovú slovesnosť, hlavne piesne a venovať sa vlastnej umeleckej literárnej tvorbe. Svoju poéziu potom dokonca vydal knižne pod názvom *Tatranská múza s lýrou slovanskou* (1814). Súbor básní predstavoval kultivovaný a zrelý prejav. Okrem príležitostných klasicistických poém tu môžeme nájsť aj priekopnícke uchopenie jánošíkovej tematiky a básnicky spracované prvky slovanského charakteropisu.

Vrcholom vzdelania evanjelikov z Uhorska bolo štúdium na niektorej z nemeckých univerzít, pričom v tomto období bola obľúbenou univerzita v Jene. Na ceste sem sa Šafárik

snažil navštíviť známych slovenských a českých spisovateľov. Odporúčanie od Josefa Dobrovského mu neskôr umožnilo prístup k bohatým fondom univerzitnej knižnice. Až v Jene sa Šafárik definitívne zriekol úmyslu stať sa evanjelickým kňazom a študovať teológiu. Rozhodol sa stať učiteľom. Univerzitné mestečko bolo strediskom nacionálneho života a presadzovali sa tu myšlienky unifikácie Nemecka. Opatrný Šafárik sa podobným aktivitám vyhýbal a radšej sa venoval štúdiu. Okrem vyčerpávajúceho navštevovania prednášok bádala v univerzitnej knižnici, venoval sa samoštúdiu, spisovaniu vlastných podkladov a prekladom najmä z klasických jazykov či nemčiny. Cizeloval znalosti o milovanej klasickej literatúre, ale snažil sa načrtnúť aj možnosti rozvoja literatúry slovenskej. Výsledky tejto práce vydal v roku 1817 pod názvom *Promluvení k Slowanům*. Prostredníctvom Jána „Blahoslava“ Benediktího sa Šafárik na diaľku zoznámil s Františkom Palackým, ktorý vtedy študoval v Bratislave a rozvinul aj svoje kontakty s Jánom Kollárom.

Hľadanie zamestnania

Keď sa v júni 1817 vrátil na Slovensko, a aby vyplnil čas strávený čakaním na ponuky adekvátneho zamestnania, stal sa prechodne vychovávateľom v rodine Gašpara Kubinyiho v Bratislave a veľa času trávil v spoločnosti Františka Palackého. Plodom ich diskusií a samoštúdia bola práca *Počátkové československé prozodie* (1818). Rozpracovali tu hlavne implementovanie estetických noriem antiky do domácej poézie pri použití časomernej prozodie. Tento krok mal z hľadiska básnickej formy iba krátke trvanie, no dokázal rovnocennosť slovanských a klasických jazykov (hlavne gréčtiny). Pri dobovom porovnávaní s antickými vzormi to predstavovalo z kultúrneho hľadiska veľký úspech, keďže niektoré jazyky v strednej Európe tento vzor nedokázali nasledovať (ani v prekladoch). Na konci pobytu sa v Bratislave stretával s Jánom Benediktim a neskôr aj s Jánom Kollárom.

Nový Sad – problémy a bádanie

Šafárikovou prioritou bolo pôsobiť v slovanskom prostredí a tak prijal spomedzi viacerých ponúk miesto riaditeľa na srbskom pravoslávnom gymnáziu v Novom Sade. Ideály čerstvého absolventa čoskoro prešli skúškou ohňom. Mnohé z jeho očakávaní sa nenaplnili, naopak pohlcovala ho rutina, ktorú predstavovali byrokratické procedúry a pre ústav nevyhnutné ekonomické vyjednávania. V roku 1822 sa oženil s Júliou Ambróziovou. Toto manželstvo sa v priebehu rokov ukázalo ako veľmi vydarené, pretože Júlia pre manžela predstavovala veľkú oporu. V roku sobáša tiež prebehlo posledné stretnutie priateľov – Šafárika, Palackého, Benediktího a Kollára. Uskutočnilo sa v Pešti a pravdepodobne tu načrtli budúci program práce pre národ. Pobyt v Srbsku bol pre Šafárika stále problematickejší, pretože ako riaditeľ musel plniť požiadavky cirkevnej vrchnosti i svetských mecenášov. Vládnym nariadením bol v roku 1825 tejto funkcie zbavený kvôli tomu, že ako evanjelik študoval na nemeckej univerzite. Plat radového profesora mu sťažil podmienky pre výskum aj samotnú existenciu. Niekoľkokrát vážne ochorel, no stal sa aj otcom niekoľkých detí, hoci niektoré zomreli v útlom veku.

Aj keď podmienky a zázemie neboli najlepšie, neprestal bádať. Podarilo sa mu získať prístup do archívov a knižníc pravoslávnych kláštorov, kde usilovnou prácou nazhromaždil veľa cenných prameňov. Knižné novinky mu zasa posielali jeho známi. Od poézie sa preorientoval na jazykovedu, literárnu vedu a históriu. Mieru svojich vedeckých ambícií ukázal v nemecky písanej práci *Geschichte der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten (Dejiny slovanskej reči a literatúry)* z roku 1826. Stalo sa tak najmä z dôvodu všeobecnej zrozumiteľnosti tohto jazyka v učených kruhoch. Dielom chcel propagovať históriu a kultúrnu úroveň Slovanov. Pri systematickom všeslovanskom prístupe Šafárik

spracoval literárne dejiny všetkých slovanských národov. Jasne tak podporil model jednotného slovanského národa, do ktorého celku patrili všetky slovanské kmene (dnešné národy) s ich nárečiami. Literárno-historický blok v práci uviedol prehľadom všeobecných dejín Slovanov a rozpracoval aj stručné subkapitoly venované histórii jednotlivých slovanských kmeňov, pričom oddelil históriu aj literatúru Slovákov a Čechov. Poctivá práca sa dočkala pozitívnych ohlasov a autora povzbudila v ďalšom historickom bádani. Začal spísať recenziu práce Vavrinca Surowieckeho, ktorá dokonca presiahla rozsah pôvodnej práce a v roku 1828 ju vydal pod názvom *Über die Abkunft der Slawen nach Lorenz Surowiecki (O pôvode Slovanov podľa V. Surowieckeho)*.

Okrem týchto historiografických prác sa na začiatku 20-tych rokov 19. storočia s Jánom Kollárom a Jánom Benediktim podieľal na vydaní zbierky slovenských ľudových piesní *Pisně světské lidu slovenského v Uhřích* (1823). Aktívne sa zaujímal o dianie na Slovensku, podporoval snahy o unifikáciu síl slovenských intelektuálov, ktorí boli rozdelení podľa konfesií, a podieľal sa na spolupráci katolíkov a evanjelikov v Pešti. Pozitívne zasiahol i do formovania srbského nacionálneho hnutia a jeho spisovného jazyka prácou *Serbische Lesekörner... (Srbská čítanka...)* z roku 1833. Vydávaním prameňov juhoslovanskej proveniencie, najmä starobyklých literárnych pamiatok, a bádanim v oblasti hlaholskej a cyrilskej abecedy sa zaoberal aj neskôr. Vypracoval tiež špecializovanú prácu o literárnych dejinách južných Slovanov.

Stovežatá Praha

Začiatok 30-tych rokov 19. storočia znamenal isté zhoršenie Šafárikovej situácie a tak sa rozhodol z Nového Sadu odísť. Prisľúbený pobyt v ruskom Petrohrade sa nakoniec nezrealizoval a Šafárik uvažoval aj o odchode do nemeckých krajín. V korešpondencii žiadal svojich známych a priaznivcov, aby mu pomohli nájsť nové miesto pôsobenia. Jeho priatelia v Prahe preto zorganizovali akciu s cieľom priviesť ho na českú pôdu, pretože Šafárik bol už v tejto dobe jednou z najvýraznejších osobností slavistiky. Založili peňažný fond, z ktorého spočiatku pražský pobyt Šafárika financovali – nájsť pre neho vhodné zamestnanie bolo totiž náročné. O tejto skutočnosti sa Šafárik nikdy nedozvedel. Súčasťou dohody bola aj podmienka, že ďalšie práce bude uverejňovať v českom jazyku. Tento fakt síce posilňoval prestíž českého národného hnutia, ale na druhej strane znižoval možnosti finančnej návratnosti Šafárikových projektov najmä s ohľadom na zahraničie.

V roku 1834 pôsobil ako redaktor časopisu *Světozor*, v rokoch 1838 – 1843 ako redaktor *Časopisu Českého muzea* a v rokoch 1837 – 1847 ako cenzor. Cenzorský úrad bol zvlášť neprijemný, pretože sa naraz ocitol medzi mlynskými kameňmi – musel znášať neustály tlak tak z vládnych kruhov, ako aj z radov českých obrodencov. Pri únavnej práci, ktorá zahŕňala čítanie tisícok strán textu týždenne, mu pomáhala jeho manželka. Šafárik sa chcel postu vzdať, úrady však jeho abdikáciu neprijali. Dôvodom odvolania sa nakoniec stal údajný mierny prístup k myšlienkam českých autorov, konkrétne radikálneho Karla Havlíčka Borovského. Od roku 1841 sa stal kustódom univerzitnej knižnice a v roku 1848 jej riaditeľom a na tomto mieste vydržal až do konca svojho aktívneho pôsobenia.

Slovanské starožitnosti

Hneď po príchode do Prahy sa Šafárik začal venovať práci na rozsiahlom diele o dejinách a kultúre Slovanov – *Slovanských starožitnostiach*. Dielo vyšlo v roku 1837 s podporou Matice českej a Českého národného múzea, finančný výnos pre Šafárika však nebol nijak uspokojujúci. Túto skutočnosť môžeme pokladať za hlavný dôvod, prečo druhý

„mravoučný“ diel nebol nikdy vydaný vo forme komplexnej práce a čiastkové výsledky bádania o slovanskej kultúre vyšli iba ako štúdie.

Slovanské starožitnosti sú dielom načrtnutým opäť v duchu koncepcie jednotného slovanského národa. Na základe písomných prameňov dokumentujú dejiny Slovanov od počiatku ich existencie, teda najhlbšej minulosti, až do prijatia kresťanstva, zhruba do 10. storočia. Šafárik spracoval dejinné príbehy všetkých slovanských kmeňov (dnešných národov), čo by bola v súčasnosti práca celého bádateľského tímu. Slovenské dejiny v spojitosti s moravskými opísal oddelene od českých. Načrtol tu tézy o autochtonite a sídelnej kontinuite Slovanov na území pod Tatrami, vedecky zadefinoval kultúrny, štátoprávny a politický význam Veľkej Moravy. Svojim výrokom o súmraku slovenských dejín po páde Veľkej Moravy sa stal de facto otcom tézy o tisícročnej porobe Slovákov. Práca bola napísaná s využitím dobovej pokrokovej historiografickej metodiky dejepisectva romantizmu. Pozitívnym, sebavedomým prístupom zaznamenal obrovský pokrok vo vnímaní slovanskej otázky v svetovej slavistike a skoro celé storočie zostalo toto dielo neprekonané. *Slovanské starožitnosti* formovali prístup k historickej skutočnosti u mnohých generácií českých, slovenských či slovanských intelektuálov a neskutočne dlho fungovali ako vyčerpávajúca príručka vedomostí o Slovanoch. Základné fakty obsiahnuté v práci sú platné dodnes, napriek niektorým dobovým interpretáciám a omylom.

Vo víre zmien

V úvode 40-tych rokov 19. storočia Šafárik spolu s F. Palackým vypracoval podrobnú obranu tzv. *Rukopisov*, (literárnych fálz) v ktorých pravosť predstavitelia českého národného hnutia skalopevne verili. Šafárik si zobral na starosť jazykovedný prístup, Palacký obsiahol problémy historiografie. Onedlho Šafárik vydal *Slovanský národopis* (1842). Skromná práca zobrazila celý slovanský svet, priniesla základné informácie o počte, jazyku a kultúre, jej súčasťou bol aj *Slovanský zeměvid*, mapa slovanského osídlenia v Eurázii.

40-te roky priniesli akceleráciu ideí nacionalizmu, príslušníci „generácie Vseslávie“, sa ale snažili tento rozbeh skôr tmiť. Viedli ich k tomu osobné prežitky a určitý nadhľad. Snažili sa pôsobiť v úzadí, ich nacionálna práca však bola v detailoch rovnako ambiciózná a temperamentná, hoci vedená s istou obozretnosťou. Na druhej strane sa k slovu dostávali príslušníci mladších generácií a ich program, ktorý sa v rozhodujúcich podrobnostiach od predstáv ich starších druhov odlišoval. S tézami o slovanskej unifikácii na jazykovej báze kolidovala nezvratne Štúrova kodifikácia slovenského spisovného jazyka z roku 1843. Osobnosti generácie Vseslávie, ale aj jazykoví staromilci voči degradácii tradičných zväzkov rázne protestovali. Jedným z iniciátorov protestu bol i Šafárik, ktorý za spisovný jazyk Slovákov presadzoval slovenskými prvkami vylepšenú češtinu. Zostavením zborníka takýchto názorov bol poverený Ján Kollár a v roku 1846 vyšli *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky*. Šafárik tu v rozvážne ladenom príspevku uznal, že už príliš dlho žije mimo územia Slovenska, aby mohol hodnotiť a chápať dianie na Slovensku. Jeho autorita tak zmierňovala napätie v tomto spore.

Na jar roku 1848 sa Šafárik veľmi aktívne angažoval v nacionálnom súperení. Zúčastnil sa vo viacerých deputáciách českého národného hnutia, ale neopomenul ani práva Slovákov. Pomáhal pri organizácii Slovanského zjazdu v Prahe, stal predsedom jeho československej sekcie, neformálne bol ale považovaný za jeho kľúčovú postavu. Hneď na začiatku zjazdu prekvapil radikálnym prejavom a podporil idey, kvôli ktorým radšej politicky pragmaticky uvažujúci Palacký zhromaždenie opustil. Šafárik svoju obľúbenosť a váhu využil počas pražskej revolúcie. Aj keď s násilím nesúhlasil, vyjednával a zmierňoval niektoré výstrelky príliš agilných študentov. Hoci výsledky zjazdu i revolúcie nevedli k požadovaným zmenám, naskytl sa nám tento ojedinelý náhľad za fasádu Šafárikovej inak

vždy opatrnej prezentácie. Toto odhalenie čoskoro oľutoval a v záchvate strachu spálil časť podľa neho nebezpečnej korešpondencie. Napriek deklarovanej loyality k režimu a neutrálnemu vystupovaniu bol totiž podozrievaný z politického panslavizmu.

Po neúspechu revolučnej vlny v monarchii sa ešte viac utiahol a venoval sa vedeckej činnosti. Oprášil zbierku prameňov z juhoslovanského prostredia a začal sa opäť zaoberať otázkou pôvodu cyriliky a hlaholiky. Zastával názor, že staršou z oboch abecied je cyrilika, kým hlaholika mala vzniknúť jej degradáciou. Ostré polemiky na túto tému viedol už skôr s Bartolomejom Kopitarom, žiakom Josefa Dobrovského, ktorý zastával opačný názor. Za spormi sa skrývali aj osobné nevraživosti a súperenie o pomyselnú prvú pozíciu v slavistike. Šafárik nakoniec po dlhoročnom výskume prešiel v práci *Über den Ursprung und Heimat der Glagolitism (O pôvode a vlasti hlaholiky)* z roku 1859 de facto na pozíciu dávno nebohého Kopitara a uznal prioritu hlaholiky. Niektoré z pamiatok najstaršieho slovanského písomníctva aj vydal, hoci to bola z hľadiska prípravy tlačiarskych typov, nesmierne nákladná a pritom finančne nenávratná práca, lebo ju mohol oceniť len úzky kruh odborníkov.

Psyché je krehká vec...

Koniec života velikána je poznačený viacerými nejasnosťami. Kým tradičné úvahy smerovali k súbehu chorôb, ktoré ho trápili už v Novom Sade, záznamy jeho lekára zase hovoria o chronickej hypochondrii. Paranoja, stres a pocit ohrozenia sa podpísali pod likvidáciu ďalšej dávky korešpondencie. Tieto pocity mohol posilniť aj fakt, že na sklonku života s veľkou pravdepodobnosťou zistil, že niektoré z názorov ktoré vehementne bránil sa nezakladajú na skutočnosti. Obrat v otázke priority cyriliky a hlaholiky, ale tiež odhalenie *Libušinho soudu (Rukopis zelenohorský)* ako falza (chemickú analýzu vykonal jeho syn Vojtech) ním muselo otriasť, keďže patril k neochvejným zástancam jeho pravosti. Pravdepodobne mal pochybnosti aj o niektorých ďalších českých písomných pamiatkach z dnes zrejmeho súboru fálz. Podobne ho tiež zasiahlo aj sťahovanie do nového bytu a nepríjemný fakt, že v nových priestoroch nemohol z debien vybaľiť všetky svoje knihy. Za nejasných okolností sa neúspešne pokúsil o samovraždu, keď v máji roku 1860 skočil do Vltavy pri Reřazovom moste (v blízkosti Národného divadla). Po čiastočnom zlepšení stavu zomrel o rok neskôr 26. júna 1861.

Zakľúčenie

Pavla Jozefa Šafárika osud priviedol na niekoľko pôsobísk mimo Slovenska. Všade pracoval v prospech slovanskej myšlienky a stal sa významným predstaviteľom hneď niekoľkých slovanských národných hnutí, predovšetkým slovenského, českého a srbského. Jeho zásadné diela sa stretli s ohlasom v celom slovanskom svete a prekročili aj jeho hranice. Ako spolukodifikátor ideológie panslavizmu do istej miery predznamenal aj myšlienku európskej integrácie, ale jeho odkaz pre dnešok predstavuje predovšetkým kultivované rozvíjanie vzdelania a kultúry.

Pavol Jozef Šafárik nie je rozporuplnou slovenskou osobnosťou, hoci jeho život, konanie i uvažovanie ovplyvnili rôzne zákruty a azda preto zostáva trochu nezaslúžene v tieni iných. Pravdepodobne by si to však sám želal – povahou bol veľmi mierny a skromný, i keď sa vedel rozvášniť pri odborných otázkach. Pri sledovaní svojho cieľa, pri šírení odborných znalostí nikdy neľutoval peniaze, hoci sa často dostával až na hranu svojich finančných možností. Predstavuje nasledoviahodný prototyp vedca, človeka mohutnej vnútornej morálnej sily, pretože napriek prvkom romantizmu, bolo jeho želaním smerovať k pravde, čomu zasvätil najlepšie roky svojej existencie.

85. výročie premiéry prvej slovenskej opery Jána Levoslava Bellu *Kováč Wieland*

Martin Vašš

Premiéra prvej slovenskej opery od prvého slovenského profesionálneho skladateľa Jána Levoslava Bellu *Kováč Wieland*, ktorá sa uskutočnila v SND 28. apríla 1926, bola medzníkom v histórii hudby a kultúry slovenského národa.¹ Touto udalosťou sa začlenil medzi hudobne vysokovzdelané národy a zviditeľnil svoju existenciu. Schopnosť inscenovať operu vo vlastnej reči a vo vlastnom divadle dokumentovala, že slovenský národ v 20. rokoch 20. storočia dosiahol najvyšší stupeň hudobnej kultúry.² Samotná opera vznikala v období najväčšieho národnostného útlaku Slovákov, okolo roku 1880, keď ešte neexistovala žiadna slovenská operná a dokonca ani hudobná tradícia (slovenská vážna hudba), na ktorú by J. L. Bella mohol nadviazať.³ Preto musel siahnuť po Wagnerom inšpirovanom nemeckom librete, pričom pri skladaní opery mal však na mysli ujarmený slovenský národ: „*Keď som Wielanda komponoval, myslel som na svoj ujarmený, ubitý, nevoľný slovenský národ, že si i on musí časom ukut', ako Wieland, svoje šťastie, svoju budúcu slobodu.*“⁴ Postava kováča Wielanda sa stala symbolom slovenského národného oslobodenia.⁵ J. L. Bella však na premiéru svojho diela musel čakať neuveriteľných 40 rokov, čo mu umožnili až podmienky 1. ČSR.⁶

Najväčšiu zásluhu na znovuoobjavení J. L. Bellu a na premiére jeho opery *Kováč Wieland* mali Oskar Nedbal, Gustáv Adolf Koričánsky, Miloš Ruppeltdt, Dr. Ivan Markovič, Dr. Alois Kolísek, Dr. Kamil Krofta a Dr. Dobroslav Orel.⁷ Veľkú zásluhu na uskutočnení premiéry prvej slovenskej opery na doskách SND mal i Dr. A. Kolísek, ktorý synovi J. L. Bellu – Rudolfovi, poradil, aby požiadavku na 30.000 Kčs potrebných na inscenáciu diela predostrel priamo Družstvu SND ako záležitosť podpory slovenského umenia.⁸ Premiéra prvej slovenskej opery 28. apríla 1926 prebehla dôstojne a pompézne: J. L. Bella bol ovenčený vavrínovými vencami so slovenskými národnými stuhami, ktoré mu boli venované od SND, sólistov SND, Spolku slovenských umelcov, Speváckeho zboru slovenských učiteľov a iných.⁹ Na premiére *Kováča Wielanda* sa zúčastnili hudobní činitelia z Brna, Prahy a Viedne, pri čom všetci boli z predvedeného diela nadšení.¹⁰ Príznačným javom (nielen tejto premiéry) bola skutočnosť, že na opere chýbalo slovenské publikum, nakoľko sa opera predviedla v strede pracovného týždňa.¹¹

Premiéra Bellovej opery *Kováč Wieland* je jedným z najdôležitejších medzníkov modernej slovenskej kultúry a zaradila slovenský národ v plnej miere medzi národy s vysokou kultúrou.¹² Napriek tomu, že sa v opere nevyskytujú slovenské folklórne motívy,

¹ RUPPELDT, Miloš. „Kováč Wieland“ od Jána Levoslava Bellu. In *Slovenské pohľady*, roč. 42, 1926, č. 12, s. 724.

² *Tamže*.

³ *Tamže*, s. 725.

⁴ *Tamže*.

⁵ Podľa Miloša Ruppeltdta postava Wielanda anticipovala slovenského národného hrdinu a osloboditeľa Milana Rastislava Štefánika. *Tamže*, s. 727.

⁶ *Tamže*.

⁷ HOZA, Štefan. *Ja svoje srdce dám...Zv. 2*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1989, s. 173; RUPPELDT, ref. 1, s. 727.

⁸ A. Kolísek vo svojom článku uviedol: „*Keby Družstvo SND nebolo takejto podpory obetovalo, Kováč Wieland by bol naďalej ležal v hrbe nôt Bellových.*“ KOLÍSEK, Alois. Ako sme objavili J. L. Bellu. In *Slovenské pohľady*, roč. 42, 1926, č. 5, s. 309.

⁹ RUPPELDT, ref. 1, s. 728.

¹⁰ *Tamže*.

¹¹ *Tamže*, s. 729.

¹² Ivan Ballo vo svojom článku skonštatoval: „*Premiéra Bellovho Kováča Wielanda 28. apríla 1926 ukázala, že slovenská hudba má dielo, ktoré sa smelo môže merať s veľkými hudobno-dramatickými skladbami ostatných*

na základe skutočnosti, že J. L. Bella bol Slováč, je nepochybné, že aj opera je slovenská.¹³ K tejto skutočnosti prispel aj preklad nemeckého libreta do slovenčiny básnikom Vladimírom Royom.¹⁴ Proti slovenskosti opery *Kováč Wieland* však vystúpil ostro Dr. Anton Štefánek, ktorý ju v *Slovenskom denníku* označil ako „*nemeckú skrz na skrz*“, no evidentne nebral pri svojej kritike do úvahy, že v dobe, keď J. L. Bella operu písal, nebol k dispozícii žiadny slovenský libretista, ktorý by na operu napísal slovenské libreto.¹⁵ V tejto súvislosti je paradoxom, že českí kritici na rozdiel od Dr. A. Štefánka nazvali dielo slovenským.¹⁶

---

národov, nielen slovanských, nielen európskych, ale celého sveta.“ BALLO, Ivan. Ján Levoslav Bella: Kováč Wieland. (Predvedené v SND dňa 27. októbra 1927.). In *Slovenské pohľady*, roč. 43, 1927, č. 11, s. 745.

¹³ *Tamže*, s. 746.

¹⁴ *Tamže*, s. 747.

¹⁵ *Tamže*, s. 748.

¹⁶ *Tamže*.